

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Кафедра спеціальної педагогіки
Херсонський державний університет
Кафедра спеціальної освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти
ГО Центр психологічної допомоги «Гармонія»
Українська асоціація корекційних педагогів
Управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

МАТЕРІАЛИ
У ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
з міжнародною участю

Кам'янець-Подільський – 2025

УДК 159.9+376+373]-056.313(063)
ББК 88.3+74.3+74.202.42я431
П86

*Рекомендовано до друку ухвалою вченої ради факультету спеціальної освіти,
психології і соціальної роботи Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка,
протокол № 14 від 25 листопада 2025 р.*

Рецензенти

Онуфрієва Ліана Анатоліївна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та практичної психології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Кабельникова Наталія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної освіти Херсонського державного університету

Редакційна колегія

Буйняк М.Г., кандидат психологічних наук, доцент, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, заступник декана з навчальної роботи і забезпечення якості вищої освіти; **Валько Т.І.**, доктор філософії, асистент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти; **Дмітрієва О.І.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти (відповідальний секретар); **Докучина Т.О.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, заступник декана з наукової роботи та інформатизації навчального процесу факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи (відповідальний редактор); **Марціновська І.П.**, кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти; **Миронова С.П.**, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка; **Михальська С.А.**, доктор психологічних наук, професор, зав. кафедри спеціальної та інклюзивної освіти; **Михальська Ю.А.**, кандидат психологічних наук, доцент, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти; **Чопік О.В.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.

П86 Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 7 листопада 2025 р. / за ред. Т.О. Докучиної, відп. секретар О.І. Дмітрієва. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 408 с.

У збірнику представлено тези доповідей V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти», висвітлюються актуальні проблеми розвитку та освіти дітей з особливими освітніми потребами; професійної діяльності фахівців спеціальної освіти.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За науковий зміст, унікальність, виклад і якість поданих матеріалів відповідальність несуть автори.

Докучина Т.О., Рябая Г.В.	Особливості формування комунікативної компетентності учнів з інтелектуальними порушеннями	136
Домітращук Т.М.	Вплив війни на емоційний розвиток дітей з інтелектуальними порушеннями	140
Казак Є.А.	Особливості формування соціально-правової поведінки в учнів з інтелектуальними порушеннями	144
Кас'яненко О.М., Данкович Л.В.	Цифрові інструменти в інклюзії: персоналізація навчального досвіду для дітей з ООП	148
Кисла О.П.	Методичні підходи раннього втручання для дітей із синдромом Ретта	153
Кіріллова А.О., Алексєєва Є.А.	Партнерська взаємодія вчителя-дефектолога з батьками у корекційно-розвитковій роботі	157
Кобель І. Г.	Історія становлення та перспективи інклюзивного освітнього середовища у Великій Британії	161
Коваленко В.Є.	Психокорекційна допомога підліткам із тривожними розладами при нормотиповому розвитку та інтелектуальних порушеннях	166
Ковальчук Ю.М., Бондар О.П.	Елементи корекційно-розвиткової роботи на уроках у початкових класах для дітей з інтелектуальними труднощами в умовах війни	171
Колишкін О.В.	Адаптивне фізичне виховання як засіб формування рухової компетентності дітей з порушеннями психофізичного розвитку	175
Кондратюк О.П.	Соціалізація дітей з інтелектуальними порушеннями в середовищі однолітків	180
Кримська О.І.	Інклюзивне навчання: розвиток та корекція мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями	184
Кузава І.Б.	Сучасна освіта осіб із інтелектуальними порушеннями: синтез філософських і правових підходів	187
Левицький В.Е.	Особливості розуміння сутності дружніх стосунків дітьми молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями	190
Левицький В.Е., Калинюк Є.М.	Розвиток мовленнєвого дихання у дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення	194
Лісова Л.І.	Ігрові логопедичні технології для формування базових лексико-граматичних категорій у дошкільників з інтелектуальними порушеннями	198
Луканьова Л.О.	Шляхи забезпечення соціальної інтеграції дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами	202
Мартишевська М.М.	Нейроігри як засіб автоматизації та диференціації звуків у дітей із дислалією	205
Марціновська І.П.,	Взаємозв'язок порушень сенсорної інтеграції та	209

Кас'яненко О.М., кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти
Данкович Л.В., здобувачка вищої освіти
першого бакалаврського рівня спеціальності А6 Спеціальна освіта
*Мукачівського державного університету,
м. Мукачево, Україна*

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ В ІНКЛЮЗІЇ: ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДЛЯ ДІТЕЙ З ООП

Діти з особливими освітніми потребами (ООП) є вразливою групою, для якої соціалізація часто ускладнена бар'єрами комунікації, обмеженим доступом до освітніх ресурсів та недостатньою підтримкою з боку педагогів та однолітків. Ця категорія дітей може мати фізичні, психічні або розумові розлади, що утруднює інтеграцію в соціальне середовище, проте не зменшує її важливості. Для пришвидшення та полегшення цього процесу застосовують інклюзивне навчання, головним принципом якого є забезпечення права кожної дитини на повноцінну освіту та створення умов для її соціальної інтеграції.

На теперішній час освітній процес значною мірою трансформується під впливом цифрових технологій та впровадження дистанційної форми навчання. Для дітей з ООП дистанційне навчання створює як нові можливості, так і певні виклики: з одного боку, воно дає змогу гнучко організовувати освітній процес відповідно до індивідуальних потреб учнів, а з іншого – підвищує ризик соціальної ізоляції та ускладнює інтеграцію в колектив однолітків. У цьому контексті важливим завданням стає пошук ефективних шляхів інтеграції дітей з ООП в освітнє середовище завдяки цифровим інструментам та онлайн-платформам [3].

Із введенням воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року освітні заклади були змушені адаптуватися до нових умов через запровадження дистанційної форми здобуття освіти, яка передбачає інтеграцію цифрових платформ та інтерактивних інструментів в освітнє середовище.

Варто зауважити, що організація освітнього процесу в онлайн-форматі з урахуванням інклюзивних принципів потребує цілісного підходу, який поєднує педагогічну гнучкість, технологічну грамотність і чутливість до індивідуальних запитів кожного здобувача освіти. Одним із визначальних чинників успішного проведення таких уроків є продумане планування змісту та організаційних форм навчальної діяльності, беручи до уваги індивідуальні особливості розвитку учнів.

Дистанційне навчання для дітей з ООП повинне базуватися на чотирьох ключових принципах, таких як інтерактивність (усі учні навчаються спільно в цифровому середовищі, підтримуючи рівноправну взаємодію з однолітками та педагогами), диференціація (навчання адаптується до індивідуальних можливостей учнів, використовуючи різнорівневі технології), індивідуальний підхід (ураховуються особливості порушень і комунікативні здібності дитини для ефективного навчання) та пластичність (темп навчання підбирається відповідно до здатності учня адаптуватися до онлайн-формату) [5].

До ключових ознак онлайн-навчання належать також синхронна та асинхронна форми взаємодії педагогів та здобувачів освіти. Синхронне навчання передбачає проведення онлайн-занять у режимі реального часу, що забезпечує безпосередній контакт між учителем та учнями з ООП. Асинхронне навчання ґрунтується на використанні заздалегідь підготовлених відеоуроків, мотиваційних відео чи інших матеріалів, які педагог передає батькам для самостійного опрацювання дитиною. У разі, коли дитина з ООП не може самотужки засвоїти матеріал, важливу роль відіграє допомога батьків.

Особливе значення під час дистанційного навчання має застосування наочних матеріалів. Якщо вони залишаються в закладі освіти, альтернативою можуть стати будь-які доступні предмети з домашнього оточення, які виконують функцію засобів візуалізації та підтримують ефективність навчання. Проте в сучасних умовах, коли світ орієнтується на максимальну швидкість та

скорочення етапів досягнення результату, актуальним є подання інформації в структурованій формі – схемах, таблицях, презентаціях. Такий формат виявляється значно дієвішим для сприйняття та запам'ятовування матеріалу здобувачами освіти будь-якого віку [4, с.155]. Дистанційне навчання на практиці довело доцільність і результативність використання таких засобів візуалізації для всіх категорій учнів, але для дітей з ООП важливо надати адаптований візуальний матеріал (презентації, відео, короткі анімації тощо), який є основою розуміння завдань та гарантує низьке когнітивне навантаження [1, с.199]. Для цього можна ефективно впроваджувати різні цифрові інструменти, зокрема програми Google Slides та PowerPoint для створення презентацій, платформи LearningApps, Kahoot, Quizizz – для інтерактивних вправ, тестувань тощо. Окремо варто виокремити інструмент Canva, призначений для створення адаптованих навчальних матеріалів для дітей з ООП, зокрема для учнів із порушеннями зору. За допомогою фільтрів, що імітують сприйняття кольорів людьми з колірною сліпотою, Canva дає змогу розробляти матеріали, доступні для всіх дітей незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, що сприяє успішному навчанню та всебічному розвитку учнів.

Інтерактивні технології в сучасному освітньому процесі охоплюють різноманітні методи та форми, що зміцнюють соціальну єдність серед учнів. До них належать онлайн-дидактичні ігри, колективні обговорення та командні змагання, що не лише активізують пізнавальну діяльність, а й формують навички співпраці та взаємопідтримки. Використання таких інструментів розглядають як дієвий засіб адаптації української освіти до європейських стандартів. Для дітей з ООП такі методи часто є єдиною реальною спроможністю долучитися до спільного навчання та повноцінної комунікації з однолітками.

Так, наприклад, альтернативний підхід до організації освітнього процесу пропонує платформа Nearpod, яка розширює можливості традиційного аудиторного навчання. Вона дає змогу педагогам розробляти інтерактивні презентації з елементами опитувань, вікторин, практичних завдань та інших форм активної взаємодії [2, с. 79]. Така інтегративна та інтерактивна підтримка не лише забезпечує дистанційне отримання знань, але й залучає учнів до нового віртуального освітнього середовища в режимі реального часу, створюючи умови для їх соціальної присутності серед однолітків навіть за наявності фізичних обмежень.

Доцільним є використання цифрових інструментів, які сприяють комунікації в онлайн-середовищі та демонстрації навчального матеріалу. Зокрема, Google Classroom може слугувати платформою для надання навчальних матеріалів, збору завдань та зворотного зв'язку, тоді як Zoom чи Google Meet передбачають можливість синхронної взаємодії, проведення групових занять та індивідуальних консультацій з учнями з ООП. Для підтримки творчої активності та розвитку комунікативних навичок доцільно застосовувати інтерактивні сервіси, такі як Padlet чи інші віртуальні дошки, що дають змогу представляти учнівські роботи, організовувати спільні проєкти та формувати відчуття належності до класної спільноти.

Загалом використання всіх вище наведених інструментів допомагає побудувати різноманітне та адаптоване навчальне середовище, у якому діти з ООП можуть ефективно освоювати навчальний матеріал, розвивати соціальні та комунікативні навички й бути повністю залученими до освітнього процесу.

Асистент учителя має важливе значення в посередництві між учнем з ООП і цифровим середовищем: він допомагає освоювати нові онлайн-платформи, адаптує завдання та інструкції відповідно до індивідуальних потреб і створює психологічно комфортну атмосферу. Крім того, асистент може брати участь у синхронних заняттях, підтримуючи дітей під час виконання

практичних завдань та налагоджуючи комунікацію з батьками, що залучені до освітнього процесу. Загалом асистент відіграє ключову роль у подоланні труднощів, пов'язаних зі сприйняттям і розумінням навчального матеріалу, індивідуально адаптуючи завдання до рівня розвитку дитини. Його присутність сприяє зниженню тривожності, налагодженню довірливих стосунків і формуванню інклюзивного та емоційно безпечного середовища, що є важливою умовою успішної соціалізації дітей з ООП [3].

Розглянуті платформи та сервіси дають змогу адаптувати навчальні матеріали до індивідуальних потреб учнів, організовувати синхронні та асинхронні заняття, підтримувати комунікацію та формувати соціальні навички.

Список використаних джерел

1. Вишник О. Особливості проведення уроків технологічної освітньої галузі на тему «Аплікація» в умовах дистанційного навчання в інклюзивному класі початкової школи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2025. Т. 2, № 58. С. 198-203.

2. Зязюн Л., Захарія А. Використання платформи Nearpod у навчанні дітей з особливими освітніми потребами в умовах дистанційної освіти: огляд інноваційного уроку української літератури. *Ars Linguodidacticae*. 2023. № 11. С. 77-86.

3. Кас'яненко О. М., Волотовська Т. П., Станкевич-Волосянчук О. І. Освітня інклюзія в онлайн-середовищі як фактор успішної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. №23.

URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1337/1209> (дата звернення: 11.10.2025).

4. Кас'яненко О. М., Лалак Л. М., Фенчак Л. М. Інклюзивне дистанційне навчання в сучасному освітньому просторі: способи організації, шляхи, методи, ефективність. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 9(14). С. 149-160.

5. Касьянова О. М., Кравець Л. М., Бойко О. Ю. Віртуальна взаємодія в інклюзивному освітньому середовищі. *Академічні візії*. 2024. № 35. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1350/1222> (дата звернення: 08.10.2025).

Кисла О.П., аспірантка
*Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ СИНДРОМОМ РЕТТА

Актуальність упровадження послуг раннього втручання для родин, які виховують дітей із синдромом Ретта (СР) зумовлена низкою визначальних чинників, серед яких провідним є потреба в своєчасному наданні комплексної підтримки та створенні сприятливих умов для оптимального розвитку дитини.

Синдром Ретта – складне нейрогенетичне порушення, що супроводжується регресом соціально-комунікативних, пізнавальних, фізичних та емоційних навичок, а також потребує постійної підтримки з боку дорослих. Для родин, які виховують дітей з СР, характерне тривале психологічне та соціальне навантаження, що зумовлює потребу в системній допомозі.

У таких умовах раннє психолого-педагогічне втручання виступає ключовим чинником збереження потенціалу розвитку дитини, профілактики вторинних порушень і підвищення якості життя всієї родини. Концепція раннього втручання ґрунтується на сімейно-центрованому, мультидисциплінарному та індивідуалізованому підходах, що забезпечують

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>